

APUSUL EREI VALORII JUSTE SAU O PROVOCARE A LIBERALIZĂRII ȘI ARMONIZĂRII?

Olesea Ghedrovici
Lector superior universitar, doctor în economie
Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract

Many countries are now on the way of wraparound harmonization and liberalization. This refers to many aspects of economic and foreign relations policies. Both liberalization and harmonization are envisioned to simplify international business relations and to open new opportunities for investors. At the same time, some of the effects of these processes are relatively poor analyzed in regard to national economies of developing countries (developed societies are usually more careful when accepting foreign rules). Consequences of accounting harmonization, which are related to the application of the fair value principle, are proposed for discussion.

Keywords: *fair value, economic crisis, harmonization*

Multe țări astăzi, inclusiv și Republica Moldova, se află în procesul de armonizare și liberalizare extinsă. Acesta se referă la diferite aspecte de politici economice și relații externe. Liberalizarea și armonizarea au drept scop simplificarea relațiilor comerciale internaționale și deschiderea noilor oportunități pentru investitori. În același timp, unele efecte ale acestor procese sunt relativ puțin analizate în contextul efectelor lor asupra economiilor naționale ale țărilor emergente (or, cele dezvoltate, de obicei, sunt mult mai atente la acceptarea regulilor străine). Consecințele armonizării contabile care se referă la aplicarea principiului valorii juste sunt propuse pentru discuție.

Înțelegerea larg acceptată a valorii juste este bazată pe SFAS 157 „Măsurările valorii juste” (Fair Value Measurements), care a fost publicat în 2006, a intrat în vigoare în 2007 și a stabilit următoarele elemente conceptuale:

- Definiția valorii juste,
- Cerințele pentru reflectarea activelor și pasivelor evaluate la valoarea justă,
- Ierarhia în clasificarea surselor de informație pentru stabilirea valorii juste.

În anul 2011 FASB a publicat IFRS 13 "Măsurarea valorii juste" (Fair Value Measurement) care se va aplica din 1 ianuarie 2013 și va înlocui toate prevederile existente cu o singură definiție. IFRS 13 determină valoarea justă ca *"prețul care ar fi primit ca urmare a vânzării unui activ sau prețul care ar fi plătit pentru a transfera o datorie printr-o tranzacție normală între participanți la piață la data evaluării"*¹⁸.

Astfel, întreprinderea trebuie să dețină informație amplă despre prețurile activelor pe piețele active, iar în lipsa acestor date – să folosească alte tehnici și informații relevante, axate pe trei abordări:

- Abordarea de piață, care se bazează pe prețuri și informații generate în cadrul tranzacțiilor pe piață.
- Abordarea de cost, care determină sumele care ar fi necesare pentru substituirea unui element patrimonial.
- Abordarea de venituri, care presupune convertirea fluxurilor de bani pe viitor într-o sumă curentă.

Dezavantajul principal pentru aceste modalități constă în faptul că prețurile pe diferite pieți și informațiile din alte surse pot fi distorsionate de problemele lichidității, iraționalitate investițională și alți factori necunoscuți sau chiar inexistența unei piețe active. Toate condițiile acestea devin mai pronunțate în condiții de criză. Drept dovadă acestui fapt și recunoașterea problemelor în acest sens este propunerea de către FASB în urma efectelor crizei din 2008 a unui comentariu adăugător - SFAS 157-d "Determinarea valorii activelor financiare pe piețele inactive". Astfel, până în prezent, principiul valorii juste nu s-a manifestat ca unul universal și obiectiv, ci foarte volatil și dependent de circumstanțe diferite. Și în aceste condiții, valoarea justă nu este atât de "justă", cum ar trebui să fie.

Aplicarea IFRS în Republica Moldova face parte din condițiile de parteneriat cu UE. Armonizarea legislației cu acquis-ul comunitar este un pilon esențial în acordurile de cooperare ale UE cu alte țări terțe, inclusive și cu Republica Moldova. Totodată, lipsa de privire critică asupra unor prevederi legale aduce riscuri mari în sensul acceptării principiilor care deja sunt criticate și s-au manifestat neunivoc. Printre aceste principii se regăsește și utilizarea valorii juste în contabilitate, suspectat a fi un factor semnificativ în evoluția crizelor economico-financiare.

Tendența actuală de orientare spre evaluări bazate pe piață, atât în managementul riscurilor cât și în scopuri contabile în combinație cu actuala criză financiară au adus la suprafață deficiențele abordării valorii juste. Capacitatea realizării unei evaluări corecte este de fapt cheia succesului în domeniul financiar, deoarece este imperativ necesară pentru cunoașterea valorii activelor atât financiare, cât și reale. De asemenea, ulterior cumpărării unui activ sau contractării unei datorii, evaluarea reprezintă cheia succesului în managementul riscului implicat de acest element, dar și în raportarea valorii create, acționarilor firmei.

Cauzele crizei financiare din 2008 sunt încă larg studiate în literatura de specialitate. Unele cercetări analizează cazurile cu referire la rolul principiului valorii juste în declanșarea și răspândirea acesteia, argumentând că modelele utilizate în determinarea valorii juste s-au dovedit a fi prea superficiale în condițiile crizei (Benston, 2008).

Cu siguranță, criză atât de gravă precum cea din 2008 nu este, și nu poate fi, cauzată de către o singură parte implicată, ci denotă incapacitatea întregului sistem economic ce a eșuat în a aprecia riscurile legate de creșterea rapidă a riscurilor. Însă, implicarea evaluării contabile în procesele economice globale nu este nesemnificativă. Christina Noyer, guvernatorul Băncii Naționale a Franței la Întâlnirea Europeană a profesioniștilor contabili din Decembrie 2008 a menționat¹⁹:

"... din multe puncte de vedere, criza actuală are legătură cu evaluarea... Acest fapt înseamnă revizuirea rolului valorii juste în contabilitatea instrumentelor financiare".

¹⁸ <http://www.iasplus.com/en/standards/standard53>

¹⁹ <http://www.bis.org/review/r081218a.pdf>

Este adevărat că Noyer la fel ca și alți specialiști (Laux, Leuz, 2010; Huian, 2009) mai mult se referă la neajunsurile valorii juste pentru contabilitatea instrumentelor financiare, deoarece aceștia au avut un rol deosebit în răspândirea proceselor de criză. Totodată, însuși incapacitatea acestui principiu de a răspunde rigorilor contemporane ne permite să vorbim despre necesitatea analizei mai profunde a acestuia, studierea mai detaliată a efectelor invizibile, dar cu potențial sporit că aceștia vor avea implicații negative pentru situația socio-economică a unei țări. Contabilitatea contemporană nu este doar un mijloc tehnic de păstrare și prelucrare a informației, ci un limbaj de neînlocuit al business-ului modern. Incapacitatea cuvintelor acestui limbaj de a reda esența fenomenelor sau transmiterea eronată a datelor poate avea efecte fatale. Astfel, o simplă metodă contabilă devine un izvor de provocări. Liberalizarea piețelor, instrumentelor și relațiilor comerciale și financiare creează condiții pentru răspândirea rapidă a tuturor proceselor, inclusiv și celor mai puțin dorite. În condițiile de recesiune economică, aplicarea valorii juste la evaluarea activelor aduce riscuri semnificative pentru declanșarea crizei de lichidități (fig. 1). Când prețul activelor scade, iar piața supra-reacționează din cauza panicii, vânzarea masivă a activelor determină scăderea perpetuă a valorii acestora, care în consecință determină lipsa de mijloace lichide. Și invers, în perioadele de creștere activă, valoarea contabilă a activelor va fi artificial majorată și va stimula investițiile și împrumuturile masive excesive.

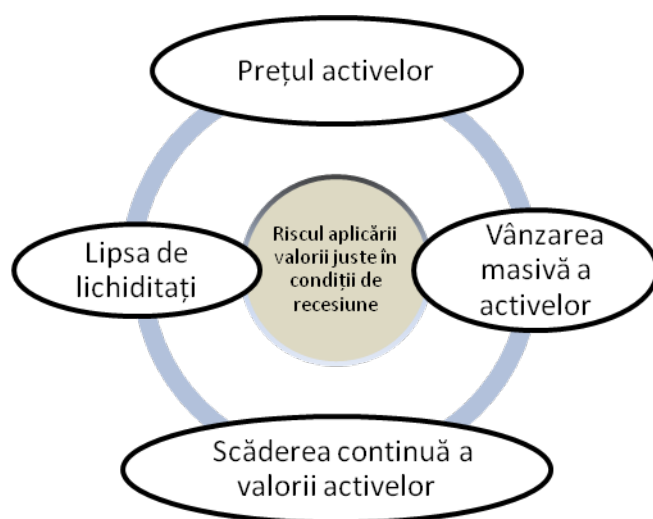

Fig. 1. Aplicarea principiului valorii juste în condiții de recesiune și supra-reacționare a pieței - cauza crizei de lichidități

Este de menționat, că constatarea acestor efecte ale valorii juste nu promovează întoarcerea globală la principiul costului istoric, încât acesta, la fel, nu reflectă valoarea esențială. Introducerea unui principiu de evaluare nou care ar elimina imperfecțiunile celor existente nu garantează o soluție optimă. Unii autori (Trussel, Rose, 2009) au propus deja niște modele - "hibrid" care, totuși, la fel stârnesc nemulțumiri și critici, însă, probabil, tratarea anumitor active și datorii în mod diferit ar reprezenta un calcul mai reușit, chiar dacă acesta va fi unul slab din perspectiva măsurării durabile (Laux, Leuz, 2009).

În concluzie, valoarea justă, sau adevărată (ca traducere directă din engleză) ca și "orice adevăr este ușor de înțeles odată ce a fost descoperit. Important e să-l descoperim"²⁰. Ca principiu și esență, valoarea justă este mai progresivă decât costul istoric, însă algoritmul de stabilire a acestei valori, informațiile primare pentru stabilirea acesteia sunt imperfecte și trebuie ajustate la exigențele economiei moderne.

²⁰ <http://www.logopedics.info/citate-celebre-litera-a.php>

Bibliografie

1. Benston G. (2008). The shortcomings of fair-value accounting described in SFAS 157, *Journal of Accounting and Public Policy* 27, 101-114
2. Huian M., (2009). *Some aspects regarding the role of fair value accounting during the current financial crisis*, 2009, www.ssrn.com
3. Laux C. And Leuz (2009). *The crisis of fair value accounting: making sense of the recent debate*. www.ssrn.com
4. Laux C. And Leuz (2010). Did fair value accounting contribute to the financial crisis? October 2009, *Journal of economic Perspectives*, 2010, www.ssrn.com
5. Trussel and Laura C.Rose , "Fair Value Accounting and The Current Financial Crisis " , *The CPA Journal* , June 2009, Vol 79 , Iss 6 , available from www.proquest.com
6. IFRS 13 Fair Value Measurement, <http://www.iasplus.com/en/standards/standard53>
7. SFAS 157 Fair Value Measurements, http://www.fasb.org/pdf/aop_FAS157.pdf